

הרבנית חיה מושקא

לידתה

בש"ק פרשת ויקהל – פקודי כ"ה אדר א' ה' תרס"א, הפציע אור חדש בשמי עיירת ליובאוויטש: בת נולדה לאדמו"ר הריי"צ, בנו יחידו של אדמו"ר הרש"ב, בבאבינאוויטש הסמוכה. ונקרא שמה בישראל: חיה מושקא. שנים רבות יחלפו עד שהעולם יעמוד על מעלותיה הנעלות ואצילותה המופלאה: תכונות, אשר התאימו לה להפליא בהיותה אשת המלך, עזר וסיוע לבעלה הגדול, כ"ק אדמו"ר, אך כבר בימי ילדותה ניכר היה בסבה אדמו"ר הרש"ב, שאין הוא רואה בכך עוד ילדה רגילה, את השם חי מושקא קבע הוא בעצמו במברק מיוחד שנשלח לאדמו"ר הריי"צ, בו נכתב ש"אם עוד לא ניתן שם, תקרא בשם חי מושקא שכן הוא הנכון לפי דעתי. ובטח תודיעני גם בדבר קריאת השם למז"ט. ... השם ניתן ע"ש הרבנית הצדקנית מרת חי מושקא, אשת כ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע.

ילדותה

את שנות חייה הראשונות בילתה בבית אביה וסבה, שם גדלה והתחנכה ושם קיבלה את חינוכה החסידי האמיתי. סבה הנעלה, אדמו"ר הרש"ב נ"ע, גילה חביבות מיוחדת לנכדתו זו. פעם, נתקלה תוך כדי ריצה בסבה, וכשהבחינה בכך ונסוגה אחור במבוכה – הרים אותה הרבי נ"ע בידיו הקדושות ונשק לה במצחה... גם הרבנית עצמה זכרה היטב את השהות בבית סבה הגדול, ולימים סיפרה ממנו פרטים רבים, היא ציינה שתפילותיו המרגשות ומעוררות הלב חרוטות היטב בזכרונה ומצלצלות באזניה עד היום. על אותם ימים גדולים במחיצת סבה אמרה פעם, שהיא יכולה לחזור במדוייק על כל הדברים שנאמרו מפיו הקדוש.

שחר נעוריה

בשנת תרע"ד. והרבנית נערה כבת, 15 פרצה מלחמת העולם הראשונה, המלחמה הנוראה, הביאה את בית רבי לגלות הראשונה אליה גלתה ליובאוויטש: רוסטוב שעל נהר דאן. לפני הסתלקותו של אדמו"ר הרש"ב נ"ע, פרצה המהפכה הקומוניסטית. מהפכה שהיאה לקרבנות רבים, ולשלטון דיכוי אכזר שנלחם בכל סממן של דת. הרבי הרש"ב קרא לבנו יחידו ואמר לו: "עננים שחורים מכסים את שמי רוסיה, וצריכים לעמוד במסירות נפש בפשטות. "ובב' בניסן בשנת תר"פ, נסתלק. כתר הנשיאות עבר אל הרבי הריי"צ. מיני אז, לחם אדמו"ר הריי"צ את מלחמת היהדות ללא חת. הוא הקים "חדרים" ומקוואות ברחבי רוסיה מתחת לאפם של אנשי השלטון הקומוניסטי, חיזק את הפצת התורה ושמירת המצוות בכל עיר ועיר, כאשר סוכני הבולשת החשאית עושים כל שביכולתם על מנת לשים את ידם על" סוכני שניאורסאהן ולעוצרם, להגלותם, או במקרה הגרוע – עונש מוות, ר"ל. ובכל אותה עת, עמדה הרבנית חי מושקא לצדו של אביה הגדול והיתה מעורבת בכל עבודת הקודש המסועפת, שהיתה כרוכה במסירות נפש. כאשר הזדקק אדמו"ר הריי"צ לשליח שיעביר בחשאי מזון ונרות לשיבת נובהרדוק, ששכנה באותו זמן ברוסטוב - בחר לכך את בתו האמצעית. רק

היא ולא אחרת, היתה השליחה עליה היה ניתן לסמוך שתעשה זאת בחשאי מרובה ובהצלחה, מדי יום ביומו – במשך תקופה ארוכה. האמון ללא מיצרים שנתן בה אביה, התבטא במשך כל אותם השנים בהם שהתה הרבנית לצידו, במשך אותם שנים, היתה היא זו שנבחרה להתלוות אליו בנסיעות חשובות וחשאיות.

חתונת הרבי והרבנית

שנה לאחר היציאה מרוסיה, בי"ד כסלו תרפ"ט, התקיימה החתונה הגדולה של הרבי והרבנית, עד אז שהה הרבי גם בחצרו של חותנו לעתיד, כאשר הוא מסייע רבות בעבודת הקודש. ספק רב אם מישוהו מאלפי המשתתפים בחתונה היה מודע לאירוע ההיסטורי בו זכה להיות נוכח, אך לכולם היה ברור כי מדובר במאורע יוצא דופן בעולם היהודי, הן מצד הכלה – בתו החסודה של אדמו"ר הריי"צ, והן מצד החתן, שכבר אז החלו להתהלך שמועות על גאונותו וחסידותו הבלתי מצויים. הגילויים הנפלאים שהיו מצדו של אבי הכלה, כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע – הראו שאף הוא מייחס לחתונה חשיבות מיוחדת. וכך כותב הר"ש זלמנוב, ברשימתו מתקופה זו:

"הבשורה הטובה שחתונת בת הרבי הריי"צ, מרת חי מושקא עם הרבי נודעה ליום י"ד בכסלו בוורשא, גרמה לשמחה אדירה והתרגשות גדולה בין ידידיו אנ"ש והתמימים יחיו, תושבי מדינת פולין בכלל ותושבי העיר וורשא בפרט, לבד העונג הרוחני של כללות אנ"ש יחיו משמחת בית חיינו עוד זאת ערבה לנפשם שהם יזכו, הודות לא-ל עליון, לקחת חבל בשמחה הגדולה, שמחה של מצוה זו, ואין פלא איפוא שבלב מלא צפיה חכו לעת בוא הרבי לוורשא".

בארץ לא זרועה

לאחר הנישואין יצאו הרבי והרבנית והתישבו בברלין, בה בחר הרבי למגוריהם. הרבנית הלכה אחריו ברצון ובשמחה, למרות שמצדה היה כרוך הדבר בעזיבת המרכז החסידי החם והשוקק, שם קיבלה כבוד מלכים, כדי לעבור לדירת חדר במערב ברלין – ולאחר מכן בפאריז – בבדידות מוחלטת ובניתוק פיזי מן המשפחה. בכך קיימה הרבנית ע"ה את הפסוק "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" פשוטו כמשמעו, בהסכמה מלאה וברצון רב.

צרפת: תרצ"ג - תש"א

עם עלות המפלגה הנאצית לשלטון, החלה לנשב בגרמניה תעמולה אנטישמית שגרמה לתחילת הרדיפות נגד היהודים. החליטו איפוא הרבי והרבנית לעקור מברלין לפאריז בירת צרפת.

בהגיעם לפאריז, מיהר לשגר רבי לוי יצחק מכתב לבנו וכלתו. "בנפש שוקקה חכינו למכתבך מפאריז, וסוף כל סוף הגיענו סוף שבוע העברה. בואכם לשלום. התיישבו במקומכם ותהיו במנוחה ושלוה והשקט עד העולם, תצליחו בכל ותעלו מעלה מעלה, וגם אנחנו נזכה לראותכם במהרה בשמחה וכל טוב..."

הנאצים כובשים את פאריז

בשנת ת"ש פלשו הנאצים לצרפת, הפעולה הראשונה שלהם היתה לבצע רישום של התושבים על פי הדת והגזע שלהם. כוונתם הזדונית היתה ברורה, ומעלליהם הנפשעים במדינות שתחת שלטונם כבר היו ידועים במידה רבה. המצב בפאריז החמיר, והרבי והרבנית נאלצו לנטוש את העיר

הרבי והרבנית מגיעים ל770 -

הרה"ח לייבל פוזנר סיפר פעם בהתוועדות חסידית לרגל כ"ח סיון:
 "אני זוכר היטב וכמו חי ניצב תמיד לנגד עיני המחזה המרגש בו הגיע כ"ק
 אדמו"ר ל, 770 הייתי אז תלמיד בכיתת הר"ר ר' שניאור זלמן גורארי שי.
 הכתה שכנה בחדר בו נמצאת היום המזכירות. לעולם לא אשכח איך כל
 התלמידים יצאו לקבל את פני הרבי והרבנית.

וכי קלה היא בעיניכם - הפעם הראשונה בה נכנס הרבי ל! 770

ה'טבת תשמ"ז: הרבי והספרים שייכים לחסידים

בקיץ תשמ"ה הבחינו שמספר ספרים נגנבו מספריית אגו"ח. כשהגנב שנתגלה
 לא הסכים להתדיין בד"ת, הוא נתבע למשפט.

בכל מהלך המשפט הדיון נסוב סביב שאלה אחת: האם הספרים שייכים
 לחסידים או לרבי. במהלך המשפט, הגיעו לגבות" עדות "מהרבנית בביתה.
 הרבנית השיבה על כל השאלות בבהירות מזהירה ובתוקף מבלי להתפעל
 מעורכי הדין של הצד שכנגד שניסו להוציא מפיה לפחות כמה מילים לצידם, אך
 העלו חרס. בסופו של דבר אמרה את המשפט המפורסם "דער טאטע האט
 באלאנגט צו חסידים, און וואס ער האט געהאט באלאנגט צו חסידים" (האבא
 היה שייך לחסידים ורכושו) (הספרים) שייכים לחסידים) ובאומרה משפט זה עורכי
 הדין של הצד שכנגד זרקו את עטיהם בתסכול, בראותם כי מלחמתם אבודה.
 בסופו של דבר, משפט זה שאמרה הרבנית היה המשפט העיקרי שהביא לנצחון
 מוחץ בבית המשפט. בה'טבת תשמ"ז פסק בית המשפט ש"הרבי והספרים
 שייכים לחסידים. "דין נצח!

קובץ סיפורים על הרבנית**"גם נאטיק יהודי.."**

פעם אירע מקרה יוצא דופן. מביא המשלוח מחנות הירקות הניח את ארגז
 הירקות ליד הדלת הראשית במקום להניחו ליד הדלת האחורית, כרגיל.
 כשהרבי חזר הביתה, הרים בידיו הק' את ארגז הירקות ונכנס עמו הביתה.
 ברגע שהרבנית ראתה זאת, אמרה מיד: "פארוואס דארפסטו שלעפן, נאטיק
 איז דאך דא" (= "מדוע הנך סוחב, הרי נאטיק) (המשמש) (נמצא כאן). תגובתו של
 הרבי היתה "נאטיק איז דאך אויכעט א איד" ("גם נאטיק יהודי).
 מאז אותו פעם, כאשר רצה לעשות נאטיק דבר מסוים והרבנית לא רצתה
 לאפשר לו, נהגה הרבנית לומר "הלא בעלי אמר שנאטיק גם הוא יהודי."
 (הדבר נמשך עד שפעם אחד אמר נאטיק כי" יתלונן "לפני הרבי על שבגלל
 דבריו הוא עוזר פחות. היא השיבה בחיך רחב, אך מאז חדלה להזכיר את
 אותו ביטוי.)

לא להשאר בעל חוב

כמעט כל בעלי המרכולים והחנויות שזכו שהרבנית היתה עורכת אצלם את
 קניותיה, ציינו את העובדה שהרבנית לא רצתה לעולם להשאר בעלת-חוב,
 וכיאה היה נותר חוב אצל מישהו הדבר היה ממש" מפריע "לה.
 אפילו על עזרה חד-פעמית לא רצתה להשאר הרבנית בעלת חוב.
 על כך סיפר ר' עמרם מלכא:

"כשבנתי את הסוכה בביתו של הרבי, נגשה אלינו הרבנית באמצע העבודה
 והציעה לנו שתיה ופירות.

לאחר מספר ימים, נקראתי לחדר המזכירות וא' המזכירים הגיש לי מעטפה

ובה 25 דולר. לשאלתי, הסביר לי שהרבנית לא מעוניינת שיעבדו עבורם חיים, ולכן שלחה אליי תשלום על עבודתי."

הדאגה לכבוד הזולת

אחד הת'נתבקש פעם להביא לביתה כמה מצרכים שהרבנית הזמינה במכולת. הוא הזדרז לבצע את השליחות, וכשהגיע לביתה, לאחר שהרבנית הודתה לו- אמר כי בעל המכולת (הר"ר יעקב ליפסקר ע"ה) ביקש ממנו לקחת כמה בקבוקי שתיה ריקים ולהחזירם לחנות.

"בסדר", אמרה הרבנית, תביא את העגלה לדלת השניה ושם תקח את הבקבוקים. "כשהבחור השיב בפשטות שלא בא עם עגלה, הרגישה הרבנית מאד שלא בנוח וסירבה בכל תוקף לאפשר לו לקחת את הבקבוקים הריקים..."

מתנה לבת מצוה

כאשר הגיעה אל הרבנית ילדה להתברך לפני ה' בת-מצוה 'שלה, היתה טרודה הרבנית תקופה ארוכה לפני זה: איזו מתנה תתאים במיוחד לאותה ילדה? הרבנית עשתה כל שביכלתה על מנת לוודאות מה המתנה שתגרום הכי הרבה הנאה לילדה הקטנה..."

סיפור דומה סיפרה בתו של הד"ר פלדמן - שזכה לטפל ברבנית ע"ה - השליחה גב' ש. שם-טוב:

"כשמלאו לאחותי שלש שנים, קנתה לה הרבנית מתנה: שמלה וסיכה תואמת. מאד התרגשנו מהמתנה, ובחג הקרוב - חג הפסח, הלבשנו לה את השמלה המיוחדת ואני ואחי לקחנו אותה לרבנית להראות לה איך השמלה שקנתה מאד מתאימה. באותם ימים שהתה הרבנית בשבתות ובימים טובים ב, 770 ולשם באנו. הרבנית שמחה מאד לראות שהבגד שקנתה התאים כל כך בצורתו ובמדתו, וגם הודתה לנו על שבאנו אליה להראות לה את זה."

בפעם אחרת אמרה הרבנית לילדה שביקרה אותה בליל שבת קודש": אני חייבת לך ולאחיד גלידה מהזדמנות קודמת, אבל הרי עדיין לא שמעת קידוש..."

"אם הוא ירגיש, הוא לא ירצה לאכול"

אחד הבחורים הזמין על ידי הרבנית לאכול מדי יום בביתה. היה זה בתקופת הקיץ, כאשר הבחורים האמריקאיים נסעו למרכז שליחות והוא נותר כמעט לבד. הוא היה מגיע מדי יום, והרבנית היתה מכינה לו ארוחה מבושלת. פעם אירע שהרבי היה בבית כשהגיע, והבחור שמע את הרבי אומר לרבי": אני אכנס לחדרי ואת תתני לו לאכול. אם הוא ירגיש שאני כאן, הוא לא ירצה לאכול..."

"כל החסידים הם ילדיי"

משפחה שזכתה לבקר אותה בביתה, ובעודה יושבת ליד השולחן ומשוחחת עם המבוגרים, הלכו הילדים והסתובבו בבית כדרך הקטנים. לאחר שהספיקו לראות את כל הבית, פנה אחד הילדים אל הרבנית בשאלה תמימה": היכן הילדים?" ולאחר מחשבה שניה ענה בעצמו": כנראה שהילדים כבר מבוגרים ועזבו את הבית..."

הרבנית שמעה את הדברים אך לא הגיבה מיד. היא קירבה אליה את הילדים מסביב למקום מושבה, ובהצביעה באצבע על כל אחד מהם, ולאחר מכן גם על החלון הפונה לרחוב - אמרה לילדים": הנכם רואים, אתה, אתה ואתה וכולם שם - אתם הילדים שלנו..."

בהזדמנות אחרת התבטאה הרבנית": כל החסידים הם ילדיי..."

כוס תה חם באמצע הקיץ

סיפר המזכיר הרב יהודא קרינסקי:

"בי"ב תמוז תשט"ו נסעתי עם הרבי לאוהל. לאחר שחזר הרבי לביתו, נזכרתי כי לא שאלתי באיזו שעה לחזור כדי להסיע את הרבי להתוועדות. כשהגעתי לביתו של הרבי והקשתי על הדלת, פתחה לי הרבנית וכששמעה את שאלתי אמרה שתלך לברר. בינתיים פנתה אליי ואמרה "הרי היית באוהל ובוודאי לא אכלת כלום כל היום", "ומיד ערכה לפניי שלחן מלא ובקשה שאוכל... כמובן שסירבתי אבל היא הפצירה בי מאוד לפחות לשתות כוס תה. לזה לא יכולתי לסרב, ושתיתי אותו במהירות האפשרית...".